

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง "กลยุทธ์การสื่อสารเรื่องชายรักร่วมเพศของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย" เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนและรายละเอียดของระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
2. การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย
5. การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร

ประชากรในการศึกษาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. คณะกรรมการของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทยทั้งหมด จำนวน 9 คน
2. สมาชิกของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย ซึ่งทางสมาคมไม่ได้รวบรวมข้อมูลนี้ อย่าง ชัดเจน จึงประเมินว่าสมาชิกทั้งหมดมีจำนวน 500 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. คณะกรรมการของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย จำนวน 5 ท่าน ได้แก่
 1. อาจารย์วิโรจน์ ตั้งวาณิชย์ นายกสมาคม
 2. คุณกมลเศรษฐ์ เก่งการเรือ เลขานุการสมาคม

3. คุณระพีพันธ์ จอมมะเริง	ผู้ช่วยเลขาธิการ
4. คุณदनัย ลินจงรัตน์	ผู้อำนวยการสำนักงานกลาง
5. คุณสมถวิล เอี่ยมโก๋	กรรมการภูมิภาค

2. สมาชิกของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย จำนวน 20 ท่าน ซึ่งได้รายชื่อของสมาชิกจากเจ้าหน้าที่ของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย โดยเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้คัดเลือกสมาชิกโดยวิธีเฉพาะเจาะจงจำนวน 20 คน และแจ้งรายชื่อพร้อมกับเบอร์โทรศัพท์ติดต่อให้กับผู้วิจัย ซึ่งรายชื่อดังกล่าวจะเป็นชื่อเล่นทั้งหมด เพราะสมาชิกไม่ต้องเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว

อย่างไรก็ดี เมื่อติดต่อไปยังสมาชิกตามรายชื่อที่ได้รับ พบว่าเบอร์โทรศัพท์ของสมาชิก 2 คนไม่สามารถติดต่อได้ และอีก 4 คนไม่ยินดีที่จะให้ข้อมูล ภายหลังจากผู้วิจัยจึงใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยสะดวกจำนวน 6 คน โดยการขอสัมภาษณ์กับสมาชิกที่เข้ามาติดต่อที่สำนักงานของสมาคมฟ้าสีรุ้งโดยตรง ซึ่งสมาชิกทั้ง 6 คนไม่ต้องเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวเช่นกัน จึงแจ้งชื่อเล่นในการให้สัมภาษณ์

สมาชิกของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย จำนวน 20 ท่าน มีดังนี้

1. บอย
2. ไ้่ง
3. จ้อย
4. เก่ง
5. เป่เป้
6. นะ
7. รัก
8. ปีน
9. เต็ก
10. ทัย
11. ขวัญ
12. ทือป

13. เต้
14. แน็ตตี้
15. จิน
16. ต๊ะ
17. นก
18. หนุ่ม
19. กบ
20. เล็ก

การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในงานวิจัยเรื่องนี้การใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลหลายประเภท โดยอาศัยปัญหานำการวิจัยมาเป็นข้อพิจารณา ว่ามีการเลือกใช้เครื่องมืออย่างไร โดยในการศึกษาเรื่องนี้มีการตั้งปัญหำการวิจัยไว้ดังนี้ คือ

1. กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการสร้างและธำรงเครือข่ายของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทยเป็นอย่างไร
2. เพื่อศึกษากลยุทธ์ในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทยเป็นอย่างไร

จากปัญหำการวิจัยทั้ง 2 ข้อจะเห็นได้ว่า การศึกษาวิจัยเรื่องนี้มุ่งเน้นศึกษาในสองส่วนหลักๆ คือ 1) ศึกษาเครือข่ายของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย ทั้งรูปแบบการสื่อสารในการสร้างเครือข่ายและการธำรงรักษาเครือข่าย 2) ศึกษาการประชาสัมพันธ์ของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย ในการสร้างความเข้าใจให้แก่สังคม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกเครื่องมือในการวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลที่เหมาะสม 3 เครื่องมือหลักคือ

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

เป็นระเบียบวิธีวิจัยหลักที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนี้ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้มากที่สุด เนื่องสัมภาษณ์แบบเจาะลึกมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญของเครื่องมือในการเก็บข้อมูลที่ต้องการรายละเอียดมาก ลึกซึ้ง, เป็นข้อมูลในเชิงทัศนคติ ความคิดเห็น และเป็นข้อมูลที่มีความละเอียดซับซ้อนเกินกว่าจะศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์นั้นเป็นการพูดคุย สนทนาแบบมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ ในที่นี้ข้อมูลที่สำคัญที่ต้องการทราบคือ

- เรื่องของการรวมตัวกันสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย รวมถึงรูปแบบการสื่อสารที่ใช้ในการรวมตัว (ตามปัญหำการวิจัย ข้อ 1)
- เรื่องรูปแบบการสื่อสาร และปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย (ตามปัญหำการวิจัย ข้อ 1)
- เรื่องรูปแบบโครงสร้างการทำงานของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย
- เรื่องการประชาสัมพันธ์ในการสร้างความเข้าใจให้แก่สังคมของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย (ตามปัญหำการวิจัย ข้อ 2)

การสัมภาษณ์เจาะลึกในงานศึกษาวิจัยเรื่องนี้ แบ่งรูปแบบการสัมภาษณ์ตามกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่เป็นคณะกรรมการของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย โดยเลือกการสัมภาษณ์แบบเลือกหรือกำหนดตัวผู้ถูกสัมภาษณ์ (One-to-one) ไว้ โดยได้เลือกบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างสำคัญของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถให้คำตอบได้ดีในประเด็นที่สนใจจะศึกษาในด้านต่างๆ อย่างครอบคลุมสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าหน้าที่ของสมาคม
2. กลุ่มที่เป็นสมาชิกสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย ซึ่งคัดเลือกจากสุ่มตัวอย่างจากรายชื่อที่เจ้าหน้าที่ของสมาคมแนะนำ โดยเลือกการสัมภาษณ์ทั้งแบบ One-to-one การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ และการสัมภาษณ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (อินเทอร์เน็ต) เนื่องจากสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทยถือเป็นองค์กรที่ไม่ได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่ในสังคม สมาชิกบางคนจึงไม่ต้องการที่จะเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวหรือหน้าตาของตนเอง ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้การสัมภาษณ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์กับสมาชิกที่ไม่ต้องการเปิดเผยตัวตน

รูปแบบการสัมภาษณ์เจาะลึกที่จะใช้กับกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มนั้น ได้เลือกใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal) และไม่เป็นทางการ (Informal) ด้วย

การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal) มีการกำหนดวันและเวลา มีการบันทึกเทปทสนทนา และมีประเด็น หัวข้อ (เฉพาะประเด็นหลัก) ที่ชัดเจน

การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal) เป็นการสัมภาษณ์เมื่อโอกาสอำนวย และผู้ถูกสัมภาษณ์อาจไม่รู้ตัว และไม่มีการบันทึกเทป แต่จดบันทึกเมื่อได้ใจความสำคัญของการสัมภาษณ์หลังจากเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการดังกล่าวจะเป็นการสัมภาษณ์โดยไม่มีแบบสอบถาม (แต่มี Guide ของคำถามไว้) ซึ่งลักษณะเด่นของการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเช่นนี้จะทำให้เราได้รายละเอียดของข้อมูลอย่างมาก, ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับความจริงมากที่สุดและ อาจทำให้ได้ข้อมูลที่มีลักษณะต้องห้าม (taboo) ที่เครื่องมือการเก็บข้อมูลอื่นๆ ไม่สามารถทำได้

ประเด็นหลักที่คณะผู้วิจัยต้องทำการวางโครงสร้างไว้เพื่อการสัมภาษณ์ มีประเด็นดังต่อไปนี้

- ความเป็นมาของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย มีการรวมตัวกันได้อย่างไร และใช้รูปแบบทางการสื่อสารแบบใดในการรวมตัว

ตัวอย่างคำถามในการสัมภาษณ์

- ประวัติความเป็นมาของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทยเป็นอย่างไร
- มีการรวมตัวกันของกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างไร
- ใช้วิธีการในการสื่อสารอย่างไรเพื่อการรวมตัวกันระหว่างกลุ่มผู้ก่อตั้ง
- ใช้ข้อความหรือสื่อประเภทใดเพื่อการรวมตัวกันของกลุ่มผู้ก่อตั้ง
- เลือกกลุ่มเป้าหมายใดและอย่างไรในการชักชวนบุคคลอื่นเพื่อเข้าร่วมก่อตั้งสมาคม

- พัฒนาการของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทยทั้งในด้านโครงสร้าง และบทบาทหน้าที่

ตัวอย่างคำถามในการสัมภาษณ์

- พัฒนาการในแต่ละช่วงเวลาของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทยเป็นอย่างไร
- มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้างเกี่ยวกับโครงสร้างของสมาคม และบทบาทหน้าที่ของสมาคม จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

● ปัจจัยที่มีผลต่อการขยายตัว และการรักษาเสถียรภาพของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย

ตัวอย่างคำถามในการสัมภาษณ์

- เลือกกลุ่มเป้าหมายใดเพื่อเข้าร่วมเป็นสมาชิก
- ใช้วิธีการใดในการชักชวนบุคคลภายนอกเข้าร่วมเป็นสมาชิก
- ใช้ข้อความหรือสื่อประเภทใดในการชักชวนบุคคลภายนอกเข้าร่วมเป็นสมาชิก
- อะไรเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการรักษาเสถียรภาพของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย
- การสื่อสารเข้าไปมีส่วนในการรักษาเสถียรภาพของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทยหรือไม่ อย่างไร

● การประชาสัมพันธ์ในการสร้างความเข้าใจให้แก่สังคมของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย ทั้งในด้านของรูปแบบ การวางแผนรวมไปถึงกลยุทธ์ที่ทางสมาคมใช้

ตัวอย่างคำถามในการสัมภาษณ์

- ใช้วิธีการหรือช่องทางใด ในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับชายรักร่วมเพศและสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทยให้แก่สังคม
- ใช้ข้อความหรือสื่อประเภทใด ในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับชายรักร่วมเพศและสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทยให้แก่สังคม
- มีการวางแผนในการประชาสัมพันธ์อย่างไรบ้าง
- ใช้กลยุทธ์ใดบ้างในการประชาสัมพันธ์

2. การใช้การสังเกต (Observation)

เป็นวิธีการที่ใช้เพื่อศึกษาวิเคราะห์ในส่วนที่ไม่ได้ถามโดยตรง เนื่องจากเป็นคำถามที่ไม่ควรถามหรือไม่ได้ถามในขณะสัมภาษณ์และในการสนทนากลุ่ม นอกจากนี้การสังเกตยังช่วยในกา

รพิจรณาคความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้รับจากผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ที่สามารถสังเกตเห็นสีหน้า และอากัปกริยาได้ ระยะเวลาในการสังเกตเป็นช่วงเวลาที่ถูกวิจัยสัมภาษณ์ สันทนา และช่วงเวลาที่ทำกิจกรรมต่างๆ กับสมาคม โดยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation)

การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation)

เป็นการสังเกตที่คณะผู้วิจัยเฝ้าสังเกตอยู่วงนอก กระทำตนเป็นบุคคลภายนอกโดยไม่เข้าไปร่วมในกิจกรรมที่ทำอยู่ ซึ่งการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในความหมายนี้หมายถึงไม่เข้าไปร่วมในกิจกรรมของกลุ่มเท่านั้น ไม่ได้หมายถึงการเข้าไปอยู่ในบริเวณสถานที่นั้นด้วย การเก็บข้อมูลโดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมนี้คณะผู้วิจัยได้ใช้ในระยะแรกที่เข้าไปเก็บข้อมูลในสำนักข่าวเด็กและเยาวชนฯ เพื่อไม่ให้เป็นการที่ผู้ถูกสังเกตรู้สึกระบวงจากตัวผู้สังเกต

3. การศึกษาเอกสารต่างๆ (Document Analysis)

การศึกษาวิเคราะห์ในส่วนนี้ต้องอาศัยเอกสารที่มีปรากฏออกมาเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการศึกษา ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งขบวนการตาสับปะรด ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีอยู่แล้ว โดยการวิเคราะห์เอกสารจะใช้จะเลือกใช้เอกสารที่สำคัญ ดังนี้คือ

- 1) การศึกษาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย ที่เว็บไซต์
www.fasiroong.org
- 2) เอกสารและบทความที่ของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทยเป็นผู้จัดทำ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้พิจารณาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1. การตรวจสอบเครื่องมือโดยการปรึกษา ขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในการกำหนดประเด็น ข้อคำถามและลำดับคำถามตามความต่อเนื่อง ให้เกิดความเหมาะสม รวมทั้งพิจารณาถึงลักษณะการใช้ ภาษา ตลอดจนข้อความที่ชัดเจนในคำถามนั้นๆ

2. ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือการวิจัยทั้งสองประเภทไปทดลองใช้โดยฝึกการสัมภาษณ์ ซึ่งอยู่ภายใต้ การแนะนำของผู้เชี่ยวชาญอีกครั้งหนึ่ง เพื่อพิจารณาถึงความถูกต้อง และเหมาะสม ทั้งนี้ประเด็นคำถาม จะต้องครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่มุ่งศึกษา อีกทั้งผู้วิจัยจะต้องฝึกฝนการสังเกตปฏิกิริยาของผู้ถูก สัมภาษณ์ และผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่มีต่อการตอบคำถามในแต่ละประเด็นคำถาม และหากพบว่าข้อคำถามในเครื่องมือนั้นมีข้อบกพร่องเกิดขึ้น จะนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ก่อน จะนำไปเก็บข้อมูลจริงจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม

ความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ วิธีการตรวจสอบหลายวิธีด้วยกัน คือ การศึกษาค้นคว้าข้อมูลของสมาคมฟ้าสีรุ่งแห่งประเทศไทย จาก เว็บไซต์ของสมาคม เอกสาร และบทความต่างๆ การสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ของสมาคม จำนวน 5 คน และสัมภาษณ์สมาชิกของสมาคม จำนวน 20 คน ทั้งนี้ เพื่อตรวจสอบข้อมูลซึ่งกันและกันจากกลุ่มตัวอย่าง และพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้รับนั้นถูกต้องตรงกันและสอดคล้องกันอย่างไร เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับมีความน่าเชื่อถือ รวมทั้งใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในระหว่างการดำเนินงานของผู้นำเยาวชน ควบคู่ไปกับการรวบรวมข้อมูล เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือให้มากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการในขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. เข้าไปยังเว็บไซต์ของสมาคมฟ้าสีรุ่งแห่งประเทศไทย (www.fasiroong.org) เพื่อค้นหาข้อมูลเบื้องต้นและสังเกตความเคลื่อนไหวของสมาคม

2. ติดต่อไปยังสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย เพื่อขอข้อมูลพื้นฐานของสมาคม ซึ่งได้แก่ ความ เป็นมา วัตถุประสงค์ โครงสร้างการดำเนินงาน กิจกรรมสำคัญ

3. ทำการนัดสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าหน้าที่และตัวแทนสมาชิกดังกล่าว เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งมีการบันทึกเทปประกอบการสัมภาษณ์ด้วย ทั้งนี้ ได้มีการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย

4. ร่วมเข้าประชุมและเดินทางไปออกค่ายอบรมของสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย โดยเข้าไป ร่วมสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และบันทึกข้อมูลที่ได้จากการจัดกิจกรรมทั้งหมดโดยละเอียด

การวิเคราะห์ และการนำเสนอข้อมูลการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเรื่องชายรักร่วมเพศของสมาคมฟ้าสีรุ้ง แห่งประเทศไทยนั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยอิงถึงข้อมูลที่เก็บได้จากเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้ เก็บข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกต การศึกษาจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และ อื่นๆ และจะวิเคราะห์เฉพาะเนื้อหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ตั้งเป็นประเด็นคำถาม ตามคำถามนำ การวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์มาจัดรวบรวม และแบ่งหมวดหมู่แยกประเภทของข้อมูลตามขอบเขตของงานวิจัย จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยใช้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 เป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนา วิเคราะห์ (Analytical Description) ประกอบกับการบรรยายขั้นตอน หรือวิธีการต่างๆ โดยการนำเสนอ ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

